

Зважаючи на системний та комплексний характер проведення стратегічного аналізу він потребує великої кількості різноманітних джерел інформації для одержання обґрунтованих висновків. І якщо для здійснення внутрішнього аналізу у підприємства є вся необхідна інформація в тій чи іншій формі, то для потреб аналізу зовнішнього середовища підприємство змушено прикласти значних зусиль для її одержання. Джерела інформації для здійснення внутрішнього аналізу широко відомі і ґрунтовно описані в різноманітних роботах з економічного управлінського аналізу, наприклад в працях [11, 12].

Основними джерелами для проведення аналізу зовнішнього середовища можуть бути: офіційно відкрита інформація (річні звіти відкритих акціонерних товариств тощо); публікації в пресі (аналітика, новини); інтерв'ю зі спеціалістами підприємства-конкурента під легендою (наприклад, працівника консалтингової компанії, журналіста та ін.); інтерв'ю з галузевими спеціалістами (НДІ, клієнти/постачальники); виставки; бенчмаркінгові інтерв'ю; покупна аналітика тощо. Кожне із перерахованих джерел має як свої переваги, так і недоліки. Однак їх поєднання дозволяє зібрати ґрунтовну і всебічну інформацію про зовнішнє середовище.

Висновки. Стратегічний аналіз підприємства – це науковий метод пізнання характеру впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, а також передового досвіду підприємств-аналогів, на економічне становище в перспективі. В межах однієї статті неможливо досконально розкрити всі теоретичні засади стратегічного аналізу підприємства, який є цілісною системою наукових знань. Однак, на нашу думку, уточнення місця стратегічного аналізу в системі стратегічного менеджменту підприємства, визначення його сутності та меж, обґрунтування мети, завдань проведення, принципів та особливостей здійснення повинно сприяти подальшому розвитку теорії стратегічного аналізу, а також більш широкому використанню практичними працівниками.

Перспективи подальших розвідок. Ми вважаємо, що заслуговує на глибоке дослідження питання методології стратегічного аналізу, визначення її особливостей, класифікація методів, можливостей їх застосування, переваг та недоліків, побудова стрункої системи як загальної методики, так і спеціальних (галузевих) методик проведення.

Література

1. Падіння ВВП сповільнилося до 18 %. Економічна правда. – 25 серп. – 2009. – <http://www.epravda.com.ua/news/4a89342b53bb2>.
2. Веснин В.Р. Стратегическое управление: Учебник. – М.: Проспект: Велби, 2006. – 328 с.
3. Гапоненко А.Л., Панкрухин А.П. Стратегическое управление: Учебник. – 3-е изд., стер. – М.: ОМЕГА-Л, 2008. – 464 с.
4. Фатхутдинов Р.А. Стратегический менеджмент: Учебник. – 9-е изд., испр. и доп. – М.: Дело, 2008. – 448 с.
5. Шершньова З.Є. Стратегічне управління: Підручник. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2004. – 699 с.
6. Хангер Дж. Дэвид, Уилен Л. Томас. Основы стратегического менеджмента: Учебник; пер. с англ. – 4-е изд. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2008. – 319 с.
7. Фаріон І.Д. Стратегічний аналіз: Навч. посібник для студентів і аспірантів. – Тернопіль: ТНЕУ, 2009. – 635 с.
8. Редченко К.І. Стратегічний аналіз у бізнесі: Навч. посібник. – 2-е вид., доп. – Л.: Новий Світ-2000, 2003. – 272 с.
9. Гордієнко П.Л. Стратегічний аналіз: Навч. посібник. – К.: Алерта, 2006. – 404 с.
10. Пласкова Н. Стратегический анализ и его роль в обосновании стратегии развития организации // Проблемы теории и практики управления. – 2008. – № 1. – С. 86–97.
11. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посібник. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2005. – 662 с.
12. Економічний аналіз: Навч. посібник; За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: Рута, 2003. – 680 с.
13. Гусаков В.А. Ясная стратегия бизнеса. – М.: Вершина, 2009. – 360 с.
14. Миленський Д. Принципи маркетингового стратегічного аналізу як складової частини стратегічного управління підприємством // Вісник КНУ Шевченка: Сер. Економіка. – 2006. – № 86–87. – С. 33–36.

УДК 658.511:621(477.44)

М.О. ФЕСЮК

Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського

АНАЛІЗ СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Досліджено стан підприємств машинобудівної галузі Вінницької області. Зокрема, проаналізовано динаміку кількості та структури промислових та машинобудівних підприємств, обсягу та структури виробництва та реалізації основних видів продукції, фінансові показники діяльності, інвестиційну привабливість.

The state of the machine-building industry enterprises in Vinnitsya region is examined. In particular the author analyzes the dynamics of amount and structure of industrial and machine-building enterprises, volume and pattern of production and realization of basic product types, financial performance indicators, investment attractiveness.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Серед галузей промисловості провідне місце посідає галузь машинобудування, яка забезпечує інші сфери засобами виробництва. Від того, наскільки потужною є дана галузь залежить розвиток всієї промисловості України. Тому для інтенсивного розвитку всієї промисловості необхідно забезпечити достатньо високий рівень машинобудівної галузі. В свою чергу нестабільний розвиток економіки України, мінливість ринкової кон'юнктури зумовлюють необхідність постійного дослідження та вивчення стану машинобудівної галузі, здійснення моніторингу та оцінки перспектив розвитку підприємств, що визначає актуальність даної статті.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання змісту, особливостей функціонування та методології управління машинобудівними підприємствами стали предметом наукових досліджень вітчизняних вчених, таких як О. Кузьмін, В. Ситніченко, М. Колісник, О. Шапуров, О. Ареф'єва, Л. Бондаренко, А. Кіслов [1–7] та ін. Проте багато питань залишаються малодослідженими або взагалі невивченими з причини постійної зміни економічної ситуації в країні, що також накладає відбиток на машинобудівну галузь. Зокрема, такими питаннями є кадровий потенціал підприємств, інвестиційна привабливість, виробнича потужність, маркетингова діяльність та ін.

Метою статті є аналіз стану підприємств галузі машинобудування Вінницької області, дослідження їх значення в економіці області та розкриття їх інвестиційно-фінансового потенціалу.

Виклад основного матеріалу. З кожним роком кількість промислових підприємств постійно змінюється. Цю тенденцію зміни кількості промислових підприємств наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Кількість промислових підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності за видами промислової діяльності [8, с. 58–59]

Галузь діяльності	Рік				
	2003	2004	2005	2006	2007
Промисловість	1646	1637	1651	1639	1650
Машинобудування	353	344	351	321	291
Виробництво машин та устаткування	154	156	156	144	124
Виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування	176	165	171	159	152
Виробництво транспортних засобів та устаткування	23	23	24	18	15

Аналізуючи дані таблиці 1 видно, що протягом 2003–2007 рр. на фоні стабільної кількості промислових підприємств відбувається негативна тенденція зменшення кількості підприємств машинобудування. Якщо у Вінницькій області у 2003 р. нараховувалось 353 машинобудівних підприємства, то у 2007 р. – лише 291, що складає лише 82 % від 2003 р. При чому зменшення кількості машинобудівних підприємств у 2007 р. порівняно із 2003 р. відбувається за всіма основними їх групами: виробництво машин та устаткування – зменшення (–0,29 %); виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування – (–0,24 %) та виробництво транспортних засобів та устаткування – (–0,35 %) відповідно. Вінницька область протягом 2003–2007 рр. втратила значну частину високотехнологічних і наукомістких виробництв, що є надзвичайно негативною тенденцією.

Як видно з таблиці 2, спостерігається позитивна динаміка зменшення питомої ваги збиткових підприємств машинобудування. Якщо у 2005 р. частка збиткових підприємств була близько 31,3 % від їх загальної кількості, то у 2006р. – 29,3 %, а у 2007 р. – 26,1 %. Порівняно із всіма промисловими підприємствами машинобудівні підприємства мають більш позитивні результати діяльності. Лише у 2007 р. у промисловості були збитковими 33,8 %, тоді як у машинобудуванні – 26,1 %. З іншого боку, 26,1 % збиткових підприємства, 21540,9 тис. грн одержаних збитків свідчать про складні ситуацію та умови діяльності машинобудівних підприємств у Вінницькій області.

Таблиця 2

Збиткові підприємства за видами промислової діяльності [8, с. 128]

Галузь діяльності	2005 р.		2006 р.		2007 р.	
	У % до загальної кількості підприємств	Сума збитку, тис. грн	У % до загальної кількості підприємств	Сума збитку, тис. грн	У % до загальної кількості підприємств	Сума збитку, тис. грн
Промисловість	37,2	210732,0	33,4	203800,8	33,8	279998,1
Машинобудування	31,3	32801,3	29,3	20501,4	26,1	21540,9

Обсяги реалізованої продукції (робіт, послуг) промислових підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності за видами промислової діяльності наведено у таблиці 3.

З таблиці 3 видно, що з року в рік обсяги промислового виробництва та реалізації продукції зростають. Якщо у 2005 р. у промисловості було реалізовано продукції на 6706508,0 тис. грн, то вже у 2007 р. – 10768994,6 тис. грн. У той же час спостерігається зниження питомої ваги у загальній виручці від реалізації промислової продукції підприємств машинобудування. Якщо у 2005 р. всіма машинобудівними підприємствами Вінницької області

було одержано 631626,0 тис. грн чистого доходу від реалізації продукції (робіт, послуг), що складало 9,4 % від загального обсягу промислової продукції, то у 2007 р. – 890752,6 тис. грн або 8,3 % відповідно. Тобто, якщо в абсолютні обсяги реалізації зростають, то частка реалізованої продукції машинобудівних підприємств у загальній виручці від реалізації продукції всіх промислових підприємств стало знижується. Це є негативною тенденцією, яка свідчить про зниження значення галузі машинобудування в економіці Вінницької області. Розглянуті тенденції стосуються таких підгалузей машинобудування як виробництво машин та устаткування (зменшення питомої ваги реалізованої продукції у загальному обсязі реалізації всіх промислових підприємств з 6,2 у 2005 р. до 5,0 – у 2007 р.) та виробництва транспортних засобів та устаткування (зменшення з 1,7 % до 1 % відповідно). У той же час така підгалузь машинобудування як виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування стало нарощує обсяги реалізації продукції, темпи зростання якої випереджають темпи зростання обсягів реалізації промислових підприємств.

Таблиця 3

Обсяги реалізованої продукції (робіт, послуг) промислових підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності за видами промислової діяльності, у діючих цінах відповідного року [8, с. 68]

Галузь діяльності	2005 р.		2006 р.		2007 р.	
	Тис. грн	У % до підсумку	Тис. грн	У % до підсумку	Тис. грн	У % до підсумку
Промисловість	6706508,0	100,0	8632615,9	100,0	10768994,6	100,0
Машинобудування	631626,0	9,4	726424,8	8,4	890752,6	8,3
Виробництво машин та устаткування	415731,5	6,2	442634,1	5,1	533522,9	5,0
Виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування	100410,3	1,5	173946,2	2,0	249567,8	2,3
Виробництво транспортних засобів та устаткування	115484,2	1,7	109844,5	1,3	107661,9	1,0

Виробництво найважливіших видів промислової продукції за видами економічної діяльності наведено у таблиці 4.

Таблиця 4

Виробництво найважливіших видів промислової продукції за видами економічної діяльності [9]

Вид продукції	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.
Котли центрального опалення, тис. шт.	9,7	19,4	20,9	31,3	32,7	30,3
Насоси для рідин та підйомники рідин, тис. шт.	697,9	621,6	520,1	505,1	574,2	497,1
Борони (крім дискових), розпушувачі, культиватори, ротатори та інше, шт.	621	709	733	916	536	2121
Бетонозмішувачі чи розчинозмішувачі, шт.	0	108	78	54	77	50
Машини та устаткування різне для харчової промисловості, шт.	116	237	154	550	1428	243
Водонагрівачі електричні, тис. шт.	1932	2276	2557,1	2097,9	1872,5	1816,9
Електроприлади для опалювання приміщень та обігрівання ґрунту, тис. шт.	74,2	99,9	146,8	236,6	289,7	195,8

З наведеної таблиці 4 видно, що найбільші темпи зростання протягом 2003–2007 року мають виробництва таких видів продукції: котли центрального опалення, бетонозмішувачі чи розчинозмішувачі, машини та устаткування різне для харчової промисловості, електроприлади для опалювання приміщень та обігрівання ґрунту. Зростання обсягів виробництва даних видів продукції може бути обґрунтовано підвищенням технологічного рівня вітчизняних сільськогосподарських машин і переключенням успішних сільськогосподарських підприємств на техніку вітчизняних виробників. Однак, якщо порівняти виробництво продукції у 2008 р. з 2007 р., маємо негативну тенденцію зниження виробництва всіх видів продукції, окрім борін, розпушувачів, культиваторів, ротаторів.

Про стан фінансів підприємств машинобудування Вінниччини свідчать дані табл. 5. Аналізуючи фінансові показники діяльності машинобудівних підприємств Вінницької області необхідно відмітити покращення забезпечення їх господарської діяльності оборотними активами. Якщо у 2003 р. загальна сума оборотних активів складала 299946,9 тис. грн, то у 2007 році 407706,8 тис. грн. Нарощування обсягів виробництва та реалізації продукції призвело до збільшення оборотних активів, які знаходяться на стадії виробничих запасів та дебіторської заборгованості. Так, у 2003 р. сума запасів товарно-матеріальних цінностей складала 170090,7 тис. грн, а вже у 2007 р. – 205851,2 тис. грн. Аналогічно, сума дебіторської заборгованості у 2003 р. складала 108200,3 тис. грн, а у 2007 р. – 150482,3 тис. грн. Це є нормальною економічною ситуацією, коли нарощування темпів господарської діяльності вимагає зростання відповідних оборотних активів. Зростання обсягів господарської діяльності також обумовили суттєве зростання поточних зобов'язань. У 2003 р. даний показник складав 173905,9 тис. грн, а у 2007р. досяг рівня 309836,8 тис. грн.

Надзвичайно високі темпи зростання має такий показник як поточні зобов'язання за довгостроковими активами. Якщо у 2003 р. він складав 1689,0 тис. грн, то вже у 2007 р. – 14132,8 тис. грн. На нашу думку, це є позитивною тенденцією, яка свідчить про зростання кредитоспроможності машинобудівних підприємств Він-

ницької області та їх можливостей щодо залучення довгострокових кредитних ресурсів. Високі темпи зростання також має кредиторська заборгованість за товари (роботи, послуги). Якщо у 2003 р. даний показник становив 165478,2 тис. грн, то у 2007 р. – 252291,3 тис. грн.

Таблиця 5

Фінансові показники діяльності машинобудівних підприємств Вінницької області [8, 10]

Показник	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.
Оборотні активи всього, тис. грн	299946,9	315951,4	283346,3	339866,8	407706,8
Оборотні активи в запасах товарно-матеріальних цінностей, тис. грн	170090,7	172999,3	163625,4	177782,2	205851,2
Дебіторська заборгованість, тис. грн	108200,3	115822,3	91330,5	124464,7	150482,3
Поточні фінансові інвестиції	3888,7	3027,8	3043,0	5228,2	4568,6
Фінансові інвестиції, у т.ч. грошові кошти, тис. грн	11821,9	15511,1	22486,7	22955,1	28810,0
Поточні зобов'язання всього, тис. грн	173905,9	188334,3	174177,8	216119,3	309836,8
У т.ч. поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, тис. грн	1689,0	4111,0	7100,2	6458,6	14132,8
Кредиторська заборгованість, тис. грн	165478,2	174663,1	141705,3	173947,3	252291,3
Чистий дохід, тис. грн	408549,8	529827,3	629955,7	724139,0	887389,8
Чистий прибуток, тис. грн	-20621,7	-16718,8	-10332,1	203,7	7115,2
Рентабельність операційної діяльності, %	-1,3	0,2	1,2	0,7	1,3

Позитивною тенденцією є зростання чистого доходу. Так протягом 2003–2007 рр. даний показник збільшився більше ніж у 2,17 разів складаючи у 2007р. 887389,8 тис. грн. Суттєве зростання обсягів реалізації дозволило підприємствам машинобудування Вінницької області у 2006-2007 рр. вийти на беззбитковий рівень виробництва та у 2007 р. одержати чистий прибуток у розмірі 7115,2 тис. грн.. Зростання обсягів реалізації продукції, відповідно зростання одержаних прибутків дозволило підприємствам машинобудування одержати у 2007 р. найвищий рівень рентабельності операційної діяльності – 1,3 %.

Аналізуючи основні фінансові показники діяльності машинобудівних підприємства можна зробити висновки, що незважаючи на низькі показники одержаного чистого прибутку, низьку рентабельність вони стало нарощують обсяги виробництва та реалізації продукції і мають в цілому позитивні тенденції свого розвитку.

Про інвестиційну привабливість підприємств машинобудування Вінниччини свідчать дані таблиці 6.

Таблиця 6

Інвестиції в основний капітал за видами промислової діяльності [11, с. 241]

Галузь діяльності	2004 р.		2005 р.		2006 р.		2007 р.	
	Сума, тис. грн	Структура, %	Сума, тис. грн	Структура, %	Сума, тис. грн	Структура, %	Сума, тис. грн	Структура, %
Промисловість	359159	100,00	414519	100,00	612365	100,00	1226558	100,00
Машинобудування	24145	6,72	20212	4,88	26509	4,33	56453	4,60
Виробництво машин та устаткування	18750	5,22	10892	2,63	15160	2,48	20740	1,69
Виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування	1073	0,30	6405	1,55	9941	1,62	33555	2,74
Виробництво транспортних засобів та устаткування	4322	1,20	2915	0,70	1408	0,23	2158	0,18

З таблиці 6 видно, що темпи зростання обсягів інвестування в підприємства машинобудування Вінницької області суттєво відстають від темпів зростання обсягів інвестування у підприємства промисловості в цілому. Якщо у 2007 р. у промисловість було інвестовано 1226558 тис. грн, що у 3,42 рази більше порівняно із 2004 р., то у підприємства машинобудування 56453 тис. грн, що лише у 2,34 рази більше ніж у 2004 р. Відмінні тенденції має лише виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування із загальним обсягом інвестицій у 2007 р. в розмірі 33555 тис. грн, що у 31,27 разів більше ніж у 2004 р. Аналізуючи обсяги інвестицій в основний капітал у розрізі окремих видів діяльності видно, що інвестиції у підприємства машинобудування займають дуже малу питому вагу від сукупних інвестицій у промислові підприємства. Так, у 2004 р. даний показник складав 6,72 %, у 2005р. – 4,88 %, у 2006р. – 4,32 % та у 2007 р. – 4,6 %. Тобто інвестиційна привабливість підприємств машинобудування Вінницької області незважаючи на досить непогані темпи їх розвитку залишається ще вкрай низькою.

Висновки. Отже, з наведених результатів дослідження простежується висновок про неоднозначний розвиток підприємств машинобудування Вінницької області. Підприємства потребують технологічного та технічного оновлення і суттєвих організаційних перетворень для їх подальшого розвитку. Для покращення діяльності машинобудівного комплексу Вінниччини необхідно керівникам підприємств розробити стратегію розвитку, яка

б перетворила його у конкурентоспроможний, ефективний, високотехнологічний і сприятливий до інновацій комплекс який би динамічно розвивався.

Перспективи подальших розвідок. Подальші дослідження автора будуть спрямовані на розробку стратегії ризик-менеджменту для машинобудівних підприємств Вінниччини.

Література

1. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Діагностика інвестиційної привабливості машинобудівних підприємств в умовах функціонування в межах єврорегіонів. Функціонування єврорегіонів в умовах трансформаційної економіки: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 7–8 трав. 2009 р. – Чернівці, 2009. – С. 375–378.
2. Ситніченко В. Стратегія розвитку машинобудування на основі системи збалансованих показників // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2009. – № 1 (56). – С. 39–44.
3. Колісник М.К. Стан підприємств машинобудування в Україні і можливі шляхи виходу з кризи за допомогою стратегії інтеграції // Регіональна економіка. – 2008. – № 4. – С. 163–172.
4. Шапуров О.О. Стан і тенденції розвитку машинобудування // Актуальні проблеми економіки, 2009. – № 3. – С. 57–63.
5. Ареф'єва О.В. Кадрова складова в системі економічної безпеки машинобудівних підприємств // Актуальні проблеми економіки, 2008. – № 11. – С. 95–100.
6. Бондаренко Л.М. Роль виробничого потенціалу в економічній безпеці регіону. Матер. V міжнар. наук.-практ. конф. “Економічна безпека сучасного підприємства”. – Вінниця: “УНІВЕРСУМ–Вінниця”, 2008. – С. 271–278.
7. Кислов А. Кризис в машиностроении // Мир техники и технологи, 2009. – № 3. – С. 8–13.
8. Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Вінницькій області. Діяльність підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності Вінниччини у 2007 році / За ред. В.Ф. Пікало. – Вінниця, 2008. – 156 с.
9. Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Вінницькій області. Вінниччина у цифрах у 2008 році. Стат. зб. / За ред. С.Н. Ігнатова. – Вінниця, 2009. – С. 34.
10. Державний комітет статистики України. Україна у цифрах у 2006 році. Стат. довід. / За ред. Осауленка О.Г. – К.: Консультант, 2007. – 239 с.
11. Головне управління статистики у Вінницькій обл. “Фінанси Вінниччини. Стат. зб.”. – 2007. – С. 33–61.

УДК 336.22(045)

Л.П. ШЕВЧУК
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
А.А. ШЕВЧУК
Військовий інститут Київського національного університету ім. Т. Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ І УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ КРИЗИ

У статті розглядаються питання впливу податкового планування основної складової бюджетування для контролю та прийняття управлінських рішень з метою зменшення податкового навантаження на макроекономічному рівні, а також на рівні підприємств з метою визначення їх оптимальних розмірів, яке сприятиме розвитку підприємств в умовах кризи.

The article focuses on the issues of influence of basic budget constituent tax planning for the control and administrative decisions with the purpose of taxation decrease on macroeconomic level as well as the level of enterprises with the purpose of determination of their optimal sizes, which will assist to the development of enterprises in the crisis environment.

Постановка проблеми. Значення податкового планування та бюджетування в умовах кризи економіки зростає, так як кожне підприємство, незалежно від організаційно-правової форми та форми власності повинно ефективно використовувати фінансові ресурси, а цьому передують обґрунтовані фінансові плани. Велика кількість науковців та економістів приділяють особливу увагу розробці нових підходів в системі фінансового планування, так як воно пов'язане з формуванням, розміщенням і використанням фінансових ресурсів. Проблема узгодження інтересів держави та суб'єктів господарювання й дотримання основних принципів оподаткування може бути вирішена шляхом прогнозування й планування податкових і обов'язкових платежів на макроекономічному рівні, а також на рівні підприємств з метою визначення їх оптимальних рівнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розробки бюджетування на підприємствах, фінансового планування та прийняття оптимальних рішень для розвитку підприємства значну увагу приділено у наукових працях вітчизняних вчених, а саме Т. Сасенко, О.Г. Біла, М.Д. Білик., Т. Каменська.

Виділення невирішеної раніше частини загальної проблеми. Незважаючи на значні наукові надбання в дослідженні фінансового планування та бюджетування залишаються недостатньо аргументованими окремі аспекти цієї проблеми, зокрема податкове планування.